Financováno Evropskou unií
NextGenerationEU
NÁRODNÍ PLÁN OBNOVY
DIGITÁLNÍ A INFORMAČNÍ AGENTURA_

podpůrný materiál 4.2-6

Příklady využití Katalogu hrozeb a rizik správy dat

(Simulace práce s katalogem – ukázky využití katalogu rizik).

verze 1.0

vytvořeno v rámci projektu

Zajištění podmínek pro kvalitní správu datového fondu a zajištění řízeného přístupu k datům

Reg.č.: CZ.31.1.01/MV/23_62/000006

Obsah

1 Úvodem – kategorie rizik správy dat a jejich chování v praxi

(Jedná se pouze o úvodní praktickou pomůcku, jak se v rizicích neztratit).

1.1 Rizika, která „náhle eskalují“

Jak se projevují?

- Dlouho vypadají jako drobný problém, najednou vznikne právní spor, auditní nález, tlak zvenčí.

Typická otázka vedení:

„Jak je možné, že se tohle stalo?“

Jak s katalogem pracovat:

- začněte konkrétním problémem, použijte vyhledávání, sledujte, jaké má riziko dopady.

Co je důležité:

- tato rizika často zasahují vedení, někdy mají dopad i na kybernetickou bezpečnost, i když nejsou technická.

1.2 Rizika, která „pomalu rozežírají organizaci“

Jak se projevují?

- Postupně klesá kvalita dat, rostou náklady, spolupráce je složitější, nikdo neřekne „tohle je ten problém“.

Typická věta:

„My to tak děláme už roky.“

Jak s katalogem pracovat:

- použijte systematický přehled (top-down), dívejte se po absenci pravidel, nestandardních postupech, nekonzistenci.

Co je důležité:

- tato rizika nevytvářejí incident, ale dlouhodobě brzdí rozvoj a digitalizaci.

1.3 Rizika, která se projeví incidentem

Jak se projevují?

- Dojde ke konkrétní chybě nebo selhání, data nejsou dostupná, správná nebo aktuální.

Typická otázka:

„Kde se to vzalo a proč se to stalo?“

Jak s katalogem pracovat:

- začněte incidentem, katalog použijte k vysvětlení příčin, pochopení souvislostí, identifikaci skutečného rizika.

Co je důležité:

- katalog nenahrazuje řešení incidentu, pomáhá pochopit, co bylo špatně systémově.

1.4 Rizika, která souvisí s lidmi a kulturou

Jak se projevují?

- Pravidla existují, ale nedodržují se, odpovědnost za data je nejasná, „nějak se to udělá“.

Typická věta:

„Tohle nikdo nemá na starosti.“

Jak s katalogem pracovat

- pouze systematicky a shora, porovnávat, jak by to mělo fungovat a jak to funguje ve skutečnosti.

Co je důležité

- tato rizika jsou nejméně viditelná, ale často velmi nebezpečná.

1.5 Jak tuto pomůcku používat

- Nepřemýšlejte, *do jaké kategorie riziko patří*.
- Ptejte se:
    - Jak se problém projevuje?
    - Je náhlý, nebo dlouhodobý?
    - Má incident, nebo se „rozpouští v provozu“?

Podle toho:

- zvolte správný způsob práce s katalogem, a vyhnete se chybným očekáváním.

Shrnutí jednou větou:

Katalog rizik správy dat pomáhá pochopit problémy – tato kapitola pomáhá pochopit, jak se tyto problémy v praxi chovají.

2 Příklad 1 - Řešení konkrétního problému / incidentu

Modelový příklad scénáře 2 uvedeného v „Metodice řízení rizik správy dat“ založený na záznamu ID225 katalogu.

2.1 Výchozí situace (impuls k použití katalogu)

Organizace veřejné správy řeší konkrétní problém:

- Došlo k (právnímu) sporu s jinou organizací ohledně sdílení dat. Spor vznikl v souvislosti s rozdílným výkladem legislativních požadavků a vedl k omezení výměny dat mezi agendami.

Vedení organizace požaduje:

- vysvětlení příčin problému,
- posouzení závažnosti vzniklého rizika,
- stanovení priority dalšího řešení.

Datový / bezpečnostní analytik proto otevírá Excel katalog rizik správy dat.

2.2 Vstupní bod: hledání kontextu problému

Cílem uživatele není najít konkrétní ID, ale porozumět kontextu, ve kterém se problém objevil.

Katalog umožňuje více rovnocenných vstupních cest; uživatel volí tu, která odpovídá míře znalosti problému:

- protože problém není popsán jednou přesnou formulací,
- ale je znám pouze obecně („právní spor“, „nejistota ohledně sdílení dat“),

➡️ uživatel začíná fulltextovým vyhledáváním (např. výrazy „legislativa“, „sdílení dat“, „právní“).

Následně:

- zpřesňuje výběr pomocí filtrů (oblast správy dat, téma, kritický faktor),
- a identifikuje záznamy:
  - ID 221 - Nedostatečná koordinace mezi úřady při sdílení dat.
  - ID 225 - Nejasnosti v legislativních požadavcích na sdílení dat.
  - ID 228 - Rezistence vůči sdílení dat mezi agendami.

Záznam ID 225 odpovídá popisu řešené situace Tím je nalezen relevantní kontext, nikoli náhodný řádek.

2.3 Základní kontext záznamu ID225

Uživatel čte levý kontext řádku:

- Oblast správy dat: Realizace datových řešení.
- Téma: Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady).
- Kategorie faktoru: Právní a regulatorní faktor.

- Kritický faktor: Nejasnosti v legislativních požadavcích na sdílení dat.

Již v této fázi je zřejmé, že:

- nejde o technický problém,
- ale o řízení právního významu dat a odpovědnosti za výklad.

2.4 Analýza kritického faktoru (detailní × typový pohled)

Detailní úroveň

- Kritický faktor popisuje konkrétní problém organizace:
  - Nejasnosti v legislativních požadavcích na sdílení dat.

Typová úroveň (referenční rámec)

Záznam je přiřazen k:

- TKF8.2 – Soulad s právními předpisy
- TKF1.4 – Jasná odpovědnost za rozhodování

Typové kritické faktory zde nenahrazují analýzu, ale potvrzují, že:

- jde o opakující se systémový vzorec,
- typicky řešitelný pouze jasným rozhodováním a výkladem.

➡️ Analýza je vedena na detailním prvku, typový prvek slouží k orientaci.

2.5 Kauzální řetězec: příčina → zranitelnost → hrozba

Příčina

- **detailní prvek**
  - Legislativa neobsahuje dostatečně konkrétní pokyny pro sdílení dat mezi organizacemi.
- **typový prvek**
  - PR12 – Nedostatečné legislativní ukotvení a aplikační praxe

Zranitelnost

- **detailní prvek**
  - Nejasné legislativní rámce vedou k různým výkladům a nesprávným implementacím procesů.
- **typový prvek**
  - ZR7 – Nezohlednění legislativních požadavků v procesech správy dat

Hrozba (detailní prvek)

- **detailní prvek**
  - Organizace nejsou schopny plně dodržovat právní předpisy, což zvyšuje riziko pokut a sankcí.
- **typový prvek**

- HR7 – Rizika z neefektivní správy vztahů s dodavateli.
- HR16 – Ztráta důvěry a reputační rizika.

➡️ Kauzální řetězec jasně ukazuje, že:

- riziko se realizuje manažersko-právním selháním, nikoli útokem.

2.6 Riziko – syntéza kauzálního řetězce

- **detailní prvek**
  - Nesprávná interpretace legislativy vede k právním nesouladům a omezením sdílení dat.
- **typový prvek**
  - RI2 – Nesoulad s legislativními a metodickými požadavky.
  - RI21 – Riziko právních a finančních dopadů.

➡️ Riziko je:

- srozumitelně pojmenováno,
- komunikovatelné vedení,
- a přímo navázané na reálný problém.

2.7 Dopady: primární a sekundární

- **detailní prvek**
  - Pokuty, právní spory a poškození reputace organizace.
- **typový prvek**
  - Primární dopad: TD6 – Právní a regulační důsledky.
  - Sekundární dopad: TD5 – Reputační škody.

➡️ Podle metodiky:

- hodnocení a prioritizace se provádí výhradně na základě primárního dopadu,
- sekundární dopady poskytují kontext, ale nejsou samostatně hodnoceny.

2.8 Stanovení priority rizika (ilustrační „výpočet“)

Uživatel přechází k „Návodu pro prioritizaci rizik správy dat“ a provádí hodnocení.

Ilustrační hodnocení:

- primární dopad TD6,
  - právní spor, potenciální sankce,
  - zásah do zákonných povinností organizace.
- Dle pětiúrovňové škály (v souladu s Metodikou a návodem Hodnocení rizik správy dat) vychází:
  - ➡️ Výsledná priorita rizika: vysoká

Podpůrné otázky uvedené v „Příloze – hodnotící otázky dopadů“ k hodnocení dopadu „TD6:

- K1 – Rozsah dopadu
  - Týká se dopad více povinností nebo více zákonů?
  - Zasahuje dopad do více procesů s právními závazky?
- K2 – Intenzita dopadu
  - Může dojít k nesplnění právních povinností?
  - Hrozí opakované právní nedostatky (audit, kontrola)?
- K3 – Náklady/úsilí na nápravu
  - Vyžaduje náprava právní analýzu nebo přepracování dokumentace?
  - Vznikají náklady z nesouladu (pokuty, nápravná opatření)?
- K4 – Reputační / právní / strategický dopad
  - Hrozí přímý právní postih?
  - Může dojít k pozastavení projektu/služby kvůli právnímu riziku?

***Poznámka**:* Jedná se o ukázkový výpočet dle publikované metodiky. Organizace může použít vlastní způsob hodnocení.

2.9 Vazba na kybernetickou bezpečnost

Záznam ID225 v Katalogu uvádí:

- Žádnou typovou zranitelnost NÚKIB (legislativní neurčitost není kybernetická zranitelnost).
- Hrozbu NÚKIB H1 odvozenou:
  - z detailní hrozby správy dat: Organizace nejsou schopny plně dodržovat právní předpisy, což zvyšuje riziko pokut a sankcí.
  - z detailního dopadu správy dat: Pokuty, právní spory a poškození reputace organizace.
- Hrozba NÚKIB: H1 – Porušení bezpečnostní politiky, provedení neoprávněných činností, zneužití oprávnění ze strany uživatelů a administrátorů.

➡️ Kybernetická bezpečnost se zde aktivuje na úrovni hrozby a dopadu, ne na úrovni zranitelnosti správy dat.

2.10 Incident, následek a opatření (případná návazná reflexe)

Incident

- Nedodržení legislativy vedlo k (právnímu) sporu s jinou organizací o sdílení dat.

Následek

- Zvýšené náklady na právní služby a ztráta důvěry v procesy sdílení dat.

Preventivní opatření

- Zajistit konzultace s právními odborníky a vytvořit jasné metodiky pro dodržování legislativy.

Reaktivní opatření

- Provést revizi procesů a implementovat nápravná opatření na základě zjištěných nedostatků.

➡️ Tyto prvky:

- nejsou vstupem do analýzy rizika,
- ale dokládají situaci, kdy se riziko již realizovalo,
- a ukazují, jak na něj organizace může reagovat.

2.11 Závěrečná metodická reflexe

Tato simulace ukazuje, že:

- katalog nevytváří rizika,
- ale strukturuje porozumění reálnému problému,
- umožňuje dohledatelnost, auditovatelnost a opakovatelnost práce.

Katalog:

- nekonkuruje řízení kybernetické bezpečnosti,
- ale vytváří most mezi správou dat, právem a bezpečností.

Shrnutí jednou větou:

Katalog rizik správy dat pomáhá pochopit, proč problém vznikl, jak závažný je a kam patří – nikoli rozhodnout za organizaci.

---

3 Příklad 2 - Systematický (top-down) přístup

Modelový příklad scénáře 1 uvedeného v „Metodice řízení rizik správy dat“ založený na záznamu ID225 katalogu.

3.1 Výchozí situace (odlišná od bottom-up)

Role uživatele:
Vlastník / věcný správce dat / garant správy dat / auditor.

Impuls k použití katalogu:
Neexistuje konkrétní incident. Organizace:

- provádí systematický přezkum rizik správy dat souvisejících se sdílením dat,
- nebo se připravuje na:
  - audit,
  - významnou změnu,
  - zavádění správy dat.

Cílem není řešit jeden problém, ale získat přehled o rizicích v určité oblasti správy dat.

3.2 Vstupní bod: typový prvek jako navigace (top-down logika)

Uživatel vědomě nezačíná konkrétním rizikem, ale:

- oblastí a tématem správy dat,
- typovým kritickým faktorem,
- případně typovým rizikem.

V tomto scénáři zvolí vstup přes:

- oblast správy dat: Realizace datových řešení
- téma: Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)

➡️ Jde o vědomou analytickou volbu:
„Chci vědět, jaká rizika jsou typická pro tuto oblast.“

Výsledek výběru je uveden na další stránce.

ID	Oblast správy dat	Téma	Kategorie faktoru	Kritický faktor	TKF SD (P,S)	Typový kritický faktor SD (P, S)
210	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	1. Organizační faktor	Nedostatečná koordinace mezi organizačními útvary	TKF2.2, TKF9.3	Koordinace útvarů a projektů. Podpora spolupráce
211	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	1. Organizační faktor	Nedostatečná koordinace mezi úřady při sdílení dat	TKF2.2, TKF9.3	Koordinace mezi organizačními útvary a projekty. Podpora otevřenosti, spolupráce a inovací
212	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	1. Organizační faktor	Nedostatečná podpora vedení pro rozvoj datové integrace	TKF1.1, TKF5.3	Aktivní podpora a angažovanost vedení. Interoperabilita a propojitelnost
213	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	1. Organizační faktor	Nejasné odpovědnosti za správu datové integrace	TKF2.1, TKF1.4	Vymezené datové role a odpovědnosti. Jasná odpovědnost za
214	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	1. Organizační faktor	Nejasné vedení při správě otevřených dat	TKF1.4, TKF1.1	Jasná odpovědnost za rozhodování. Aktivní podpora vedení
215	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	2. Procesní faktor	Chybějící standardizace procesů datové integrace	TKF3.1, TKF5.3	Standardizované a zdokumentované procesy. Interoperabilita
216	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	2. Procesní faktor	Neefektivní procesy pro evidenci údajů v RPP	TKF3.1, TKF7.2	Standardizované procesy správy dat. Řízení životního cyklu dat
217	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	2. Procesní faktor	Nejednotné technické specifikace sdílených dat	TKF5.2, TKF5.3	Používání jednotných datových standardů. Interoperabilita
218	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	2. Procesní faktor	Slabá integrace mezi agendami jedné organizace	TKF5.3, TKF6.2	Interoperabilita a propojitelnost systémů. Technologická kompatibilita
219	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	3. Technický faktor	Nedostatečné napojení systémů na PPDF	TKF5.3, TKF6.1	Interoperabilita a propojitelnost systémů. Nástroje pro správu dat
220	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	3. Technický faktor	Nedostatek nástrojů pro interní integraci	TKF6.1, TKF6.2	Dostupnost a funkčnost nástrojů. Technologická kompatibilita
221	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	3. Technický faktor	Nekompatibilita agendových systémů s PPDF a VDF	TKF6.2, TKF5.3	Technologická kompatibilita. Interoperabilita
222	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	3. Technický faktor	Nízká kvalita technické podpory pro integraci dat	TKF6.1, TKF4.2	Nástroje pro správu dat. Personální kapacity
223	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	3. Technický faktor	Technologická zastaralost agendových systémů	TKF6.3, TKF6.2	Pravidelná údržba a modernizace infrastruktury. Technologická kompatibilita
224	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	4. Právní a regulatorní faktor	Nedostatečná ochrana osobních údajů při datové integraci	TKF8.1, TKF8.2	Integrita, důvěrnost a dostupnost dat. Soulad s právními předpisy
225	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	4. Právní a regulatorní faktor	Nejasnosti v legislativních požadavcích na sdílení dat	TKF8.2, TKF1.4	Soulad s právními předpisy. Jasná odpovědnost za rozhodování
226	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	5. Kulturní faktor	Nízké povědomí o významu integrace dat	TKF9.1, TKF9.3	Datová kultura a povědomí. Podpora spolupráce
227	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	5. Kulturní faktor	Podcenění využití otevřených dat	TKF9.1, TKF1.1	Datová kultura. Aktivní podpora vedení
228	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	5. Kulturní faktor	Rezistence vůči sdílení dat mezi agendami	TKF9.3, TKF2.2	Podpora otevřenosti, spolupráce a inovací. Koordinace útvarů
229	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	6. Bezpečnostní faktor	Riziko ztráty integrity dat během integrace	TKF8.1, TKF5.3	Integrita, důvěrnost a dostupnost dat. Interoperabilita
230	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	7. Ekonomický faktor	Omezené zdroje na školení a technickou podporu	TKF4.2, TKF4.1	Personální a odborné kapacity. Finanční zajištění
231	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	7. Ekonomický faktor	Vysoké náklady na modernizaci a integraci	TKF4.3, TKF6.3	Efektivní alokace zdrojů. Modernizace infrastruktury

Výsledek obsahuje rizika související se sdílením dat ve všech kategoriích kritických faktorů, zajímá ho ale především právní a regulatorní stránka sdílení dat, proto pro práci zúží výběr další filtrací dle kategorie faktoru na: „Právní a regulatorní faktor“.

ID	Oblast správy dat	Téma	Kategorie faktoru	Kritický faktor	TKF SD (P,S)	Typový kritický faktor SD (P, S)
224	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	4. Právní a regulatorní faktor	Nedostatečná ochrana osobních údajů při datové integraci	TKF8.1, TKF8.2	Integrita, důvěrnost a dostupnost dat. Soulad s právními předpisy
225	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	4. Právní a regulatorní faktor	Nejasnosti v legislativních požadavcích na sdílení dat	TKF8.2, TKF1.4	Soulad s právními předpisy. Jasná odpovědnost za rozhodování

3.3 Práce s typovými prvky (orientační fáze)

Ke stejnému výsledku je možné dojít využitím typových kritických faktorů.

Uživatel se nejprve podívá na typové kritické faktory na listu „Typové kritické faktory (SD)“ a vybere ty, které nejvíce odpovídají řešenému problému, např.:

- TKF8.2 – Soulad s právními předpisy
- TKF1.4 – Jasná odpovědnost za rozhodování

Typové prvky zde plní roli:

- mapy terénu,
- nikoli popisu reality konkrétní organizace.

➡️ V tuto chvíli:

- se neprovádí analýza rizika,
- pouze se vymezuje relevantní oblast.

3.4 Přechod z typového na detailní (klíčový moment top-down)

Uživatel nyní:

- filtruje hlavní pracovní list podle:
  - zvolených typových kritických faktorů,
  - oblasti a tématu.

Tím získá konkrétní detailní záznamy, které:

- typový vzorec naplňují,
- popisují reálné situace.

ID	Oblast správy dat	Téma	Kategorie faktoru	Kritický faktor	TKF SD (P,S)	Typový kritický faktor SD (P, S)
224	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	4. Právní a regulatorní faktor	Nedostatečná ochrana osobních údajů při datové integraci	TKF8.1, TKF8.2	Integrita, důvěrnost a dostupnost dat. Soulad s právními předpisy
225	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	4. Právní a regulatorní faktor	Nejasnosti v legislativních požadavcích na sdílení dat	TKF8.2, TKF1.4	Soulad s právními předpisy. Jasná odpovědnost za rozhodování

Nalezne:

- ID224 s kritickým faktorem: „Nedostatečná ochrana osobních údajů při datové integraci“.
- ID225 s kritickým faktorem: „Nejasnosti v legislativních požadavcích na sdílení dat“.

Mezi nimi identifikuje řádek ID225.

➡️ Tady dochází k přechodu z typového na detailní pohled.
Od tohoto okamžiku se analýza vede výhradně na detailních prvcích.

3.5 Analýza detailního záznamu ID225

Uživatel nyní postupuje stejně metodicky jako v bottom-up scénáři, ale s jiným kontextem:

Kritický faktor:

- Nejasnosti v legislativních požadavcích na sdílení dat

Příčina:

- Legislativa neobsahuje dostatečně konkrétní pokyny pro sdílení dat mezi organizacemi.

Zranitelnost:

- Nejasné legislativní rámce vedou k různým výkladům a nesprávným implementacím procesů.

Hrozby:

- Organizace nejsou schopny plně dodržovat právní předpisy, což zvyšuje riziko pokut a sankcí (HR7, HR16 – reputační a vztahová rizika).

Riziko:

- Nesprávná interpretace legislativy vede k právním nesouladům a omezením sdílení dat.

➡️ Rozdíl proti bottom-up:

- problém není impulsem,
- ale výsledkem systematického mapování.

3.6 Dopady a prioritizace

Stejně jako dříve:

- Primární dopad: TD6 – právní / regulatorní
- Sekundární dopad: TD5 – reputační

Uživatel:

- provede hodnocení dopadu TD6 dle návodu,
- stanoví prioritu rizika.

Důležité metodické sdělení:

I v top-down přístupu se priorita stanovuje na základě konkrétního detailního rizika, nikoli typového.

3.7 Vazba na kybernetickou bezpečnost (systematický pohled)

Uživatel si všímá, že:

- neexistuje typová zranitelnost NÚKIB,
- ale existuje typová hrozba NÚKIB H1 odvozená z hrozeb i dopadu.

V top-down režimu to znamená systémové upozornění, že určitý typ právních rizik správy dat může mít bezpečnostní implikace, i když nejde o kybernetickou slabinu.

➡️ To je důležité pro:

- koordinaci s KB,
- nikoli pro eskalaci každého jednotlivého případu.

3.8 Incident, následek a opatření v top-down scénáři

V tomto scénáři mají jinou roli než u bottom-up:

- incident slouží jako:
  - důkaz, že riziko není teoretické,
- opatření ukazují:
  - jaké typy reakcí organizace obvykle volí.

Nejsou:

- vstupem do analýzy,
- ani spouštěčem hodnocení.

3.9 Výstup top-down práce s katalogem

Uživatel získává:

- přehled, že v oblasti datové integrace existují právní rizika vysoké priority,
- identifikaci konkrétních rizik (např. ID225),
- podklad pro:
  - plánování,
  - řízení změn,
  - auditní závěry.

Bez nutnosti:

- řešit incident,
- okamžitě navrhovat opatření.

3.10 Závěrečná metodická reflexe (top-down)

Top-down přístup:

- začíná typovým pohledem,
- ale končí vždy u detailního rizika.

Katalog zde slouží jako:

- navigační nástroj,
- prostředek pro systematické pokrytí oblasti,
- nikoli jen reakční databáze incidentů.

3.11 Stručné srovnání bottom-up vs. top-down

Aspekt	Bottom-up	Top-down
Impuls	Konkrétní problém / incident	Systematický přezkum
Vstup	Fulltext / symptomy	Typové prvky
Role typových prvků	Referenční	Navigační
Přechod k detailu	Okamžitý	Po vymezení oblasti
Typický výstup	Řešení konkrétního rizika	Přehled a priorizace

Shrnutí jednou větou

Top-down přístup používá katalog k systematickému mapování rizik, bottom-up k pochopení konkrétního problému – oba se však vždy setkávají u detailního rizika.

4 Příklad 3 - Systematický (top-down) přístup

Modelový příklad scénáře 1 uvedeném v „Metodice řízení rizik správy dat“ založený na záznamu ID33 katalogu.

4.1 Výchozí situace (impuls k analýze)

Role uživatele:
Garant správy dat / datový architekt / interní auditor.

Impuls:
Organizace provádí systematický přezkum správy dat v rámci:

- zavádění správy dat,
- auditu,
- nebo přípravy na významnou změnu (digitalizace, sdílení dat).

Neexistuje konkrétní incident, ale objevují se opakované problémy s kvalitou dat, interoperabilitou a efektivitou.

Cílem je:

- identifikovat strukturální rizika,
- a stanovit jejich prioritu.

4.2 Vstupní bod: hledání kontextu (top-down)

Uživatel:

- začíná fulltextovým vyhledáním výrazu „kvalita“ v oblasti rizik,
- čímž získá širší množinu záznamů.
    - fulltextové vyhledání výrazu „kvalita“ lze samozřejmě využít i v dalších prvcích kauzálního řetězce,
    - pro srovnáni v případě vyhledávání v hrozbách je počet nalezených záznamů 73, v případě rizik 93, v případě dopadů 61,
    - volba výběru vyhledávání záleží na uživateli.

Pro zpřesnění:

- filtruje kategorii faktoru pomocí „Procesní faktor“,
- výběr se zúží na 16 řádků.

ID	Oblast správy dat	Téma	Kategorie faktoru	Kritický faktor	TKF SD (P,S)	Typový kritický faktor SD (P, S)
3	0. ŘÍZENÍ A ORGANIZACE SPRÁVY DAT	Organizace (role, jejich odpovědnosti a pravomoci v oblasti dat)	2. Procesní faktor	Chybějící interní pravidla upravující správu dat, včetně jasné definice rolí a odpovědností za jednotlivé procesy	TKF3.1, TKF3.2	Standardizované a zdokumentované procesy správy dat. Používání jednotných metodik, šablon a nástrojů
33	0. ŘÍZENÍ A ORGANIZACE SPRÁVY DAT	Standardizace (zakotvení rolí, odpovědností, procesů a pravidel pro práci s daty v řídících dokumentech úřadu)	2. Procesní faktor	Neexistence publikovaných standardů pro správu dat ve veřejné správě	TKF5.2,	Používání jednotných datových standardů.
72	1. STANOVENÍ DATOVÝCH POTŘEB	Řízení datových potřeb (identifikace a řízení požadavků na data / datové výstupy)	2. Procesní faktor	Nedostatečná koordinace mezi odděleními	TKF2.2, TKF2.3	Koordinace mezi útvary a projekty. Centralizovaná koordinace
130	2. POPIS DAT A DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Evidence v RPP (evidence agendových údajů v Registru práv a povinností)	2. Procesní faktor	Formální a nesystematický přístup k evidenci dat v RPP	TKF3.1, TKF11.2	Standardizované procesy správy dat. Kontrola a audit souladu
146	2. POPIS DAT A DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Kategorizace dat (používané kategorie dat, číselníky a jejich správa, sdílení dat napříč agendami)	2. Procesní faktor	Chybějící standardizace procesů pro správu kategorií dat	TKF3.1, TKF5.2	Standardizované procesy správy dat. Jednotné datové standardy
148	2. POPIS DAT A DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Kategorizace dat (používané kategorie dat, číselníky a jejich správa, sdílení dat napříč agendami)	2. Procesní faktor	Neefektivní koordinace mezi agendami při sdílení kategorií dat	TKF2.2, TKF9.3	Koordinace útvarů a projektů. Podpora spolupráce a inovací
149	2. POPIS DAT A DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Kategorizace dat (používané kategorie dat, číselníky a jejich správa, sdílení dat napříč agendami)	2. Procesní faktor	Neefektivní validace a schvalování číselníků	TKF3.1, TKF1.4	Standardizované procesy správy dat. Jasná odpovědnost za rozhodování
185	2. POPIS DAT A DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Modelování dat a datových řešení (modely dat, datových toků a komponent využívaných při získávání, ukládání a zpracování dat)	2. Procesní faktor	Nedostatečné procesy pro validaci a schválení modelů	TKF3.1, TKF1.4	Standardizované procesy. Jasná rozhodovací odpovědnost
215	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady)	2. Procesní faktor	Chybějící standardizace procesů datové integrace	TKF3.1, TKF5.3	Standardizované a zdokumentované procesy. Interoperabilita
235	3. REALIZACE DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Datové aspekty řešených změn informačních systémů (přepoužívání existujících dat, zpřístupňování dat v rámci propojeného nebo veřejného datového fondu jako součást rozvoje IS, požadavky na dodavatele IS související s daty a jejich dokumentací)	2. Procesní faktor	Chybějící standardizace procesů pro řízení datových změn v IS	TKF3.1, TKF3.2	Standardizované procesy správy dat. Metodiky a šablony
315	4. ZAJIŠTĚNÍ A VYUŽÍVÁNÍ DAT	Kvalita dat (evidence a řešení problémů s nedostatečnou kvalitou dat)	2. Procesní faktor	Absence standardních procesů pro zajištění kvality dat	TKF7.1, TKF3.1	Rámec řízení kvality. Standardizované procesy
316	4. ZAJIŠTĚNÍ A VYUŽÍVÁNÍ DAT	Kvalita dat (evidence a řešení problémů s nedostatečnou kvalitou dat)	2. Procesní faktor	Chybějící procesy pro pravidelnou aktualizaci dat	TKF7.2, TKF3.1	Řízení životního cyklu dat. Standardizované procesy
319	4. ZAJIŠTĚNÍ A VYUŽÍVÁNÍ DAT	Kvalita dat (evidence a řešení problémů s nedostatečnou kvalitou dat)	2. Procesní faktor	Slabá integrace procesů kvality dat s ostatními oblastmi správy dat	TKF7.1, TKF2.3	Rámec řízení kvality dat. Centralizovaná koordinace
359	4. ZAJIŠTĚNÍ A VYUŽÍVÁNÍ DAT	Provoz datových úložišť a řešení (správa datových úložišť a souvisejících komponent, využívání cloudových úložišť a nástrojů, efektivní řízení dostupnosti/výkonu datových úložišť a řešení)	2. Procesní faktor	Nedostatečné procesy pro auditování externích úložišť	TKF11.2, TKF10.2	Pravidelná kontrola a audit souladu. Kontrola poskytovatelů
417	4. ZAJIŠTĚNÍ A VYUŽÍVÁNÍ DAT	Využití dat (podmínky a nástroje pro analýzu dat / tvorbu analytických výstupů, podpora řízeného přístupu)	2. Procesní faktor	Chybějící standardizace procesů analýzy dat	TKF3.1, TKF3.2	Standardizované procesy. Metodiky a šablony
435	Samostatná část zaměřená na implementaci správy dat	Implementace	2. Procesní faktor	Zajištění kontinuálního zlepšování	TKF3.3, TKF11.3	Pravidelná revize a zlepšování. Mechanismy nápravy

➡️ Cílem tohoto kroku není najít konkrétní riziko, ale vymezit kontext: standardizace procesů správy dat.

4.3 Typové prvky jako navigace (orientační fáze)

Typový kritický faktor TKF5.2 uživateli říká:

- jde o oblast, kde:
  - bez jednotných standardů vzniká nekonzistence,
  - každá organizace řeší správu dat jinak,
  - interoperabilita je systematicky narušena.

Typový prvek zde:

- nepopisuje realitu organizace,
- ale slouží jako mapa oblasti, kterou je třeba projít.

➡️ Analýza zatím není vedena na riziku, ale na strukturálním tématu.

4.4 Přechod z typového na detailní (klíčový bod)

Uživatel nyní:

- filtruje hlavní pracovní list podle:
  - oblasti: Řízení a organizace správy dat,
  - tématu: Standardizace,

- typového kritického faktoru: TKF5.2 – Používání jednotných datových standardů.

Tím získá konkrétní detailní záznamy, které tento typový problém naplňují.

ID	Oblast správy dat	Téma	Kategorie faktoru	Kritický faktor	TKF SD (P,S)	Typový kritický faktor SD (P, S)
33	0. ŘÍZENÍ A ORGANIZACE SPRÁVY DAT	Standardizace (zakotvení rolí, odpovědností, procesů a pravidel pro práci s daty v řídících dokumentech úřadu)	2. Procesní faktor	Neexistence publikovaných standardů pro správu dat ve veřejné správě	TKF5.2,	Používání jednotných datových standardů.
146	2. POPIS DAT A DATOVÝCH ŘEŠENÍ	Kategorizace dat (používané kategorie dat, číselníky a jejich správa, sdílení dat napříč agendami)	2. Procesní faktor	Chybějící standardizace procesů pro správu kategorií dat	TKF3.1, TKF5.2	Standardizované procesy správy dat. Jednotné datové standardy

Jedním z nich je řádek ID33.

Řádek ID146 se týká standardizace procesů pro správu kategorií dat, což přímo neodpovídá řešenému problémy s kvalitou dat, interoperabilitou a efektivitou, ale to neznamená, že standardizace i tohoto procesu by neměla být řešena.

➡️ Zde dochází k přechodu z typového na detailní pohled.
Od této chvíle je analýza vedena výhradně na detailním záznamu.

4.5 Analýza detailního kritického faktoru (ID33)

Detailní úroveň

- Neexistence publikovaných standardů pro správu dat ve veřejné správě
  - nejde o selhání jednotlivé organizace,
  - ale o systémovou absenci rámce a metodického vedení.

Typová úroveň (referenční rámec)

- TKF5.2 - Používání jednotných datových standardů
  - kritický faktor přímo odpovídá TKF5.2,
  - potvrzuje, že:
    - bez standardů nelze očekávat konzistenci,
    - ani koordinaci mezi organizacemi.

4.6 Kauzální řetězec: příčina → zranitelnost → hrozby

Příčina

- **detailní prvek**
  - Chybí jednotný rámec a metodické vedení pro vytvoření a zavedení standardů; organizace neznají osvědčené postupy.
- **typový prvek**
  - PR8 – Nedostatečná standardizace a interoperabilita.
    - Organizace nemají společný rámec, vytvářejí vlastní pravidla.

Zranitelnost

- **detailní prvek**
  - Bez standardů je každá organizace nucena vytvářet vlastní pravidla, což vede k nekonzistenci a obtížné spolupráci mezi úřady.
- **typový prvek**

- ZR22 – Nekonzistentní a neefektivní přístupy ke správě dat.
  - Procesy se liší, nejsou kompatibilní, nejsou přenositelné.

➡️ Zranitelnost je procesní, nikoli technická.

Hrozba (detailní prvek)

- **detailní prvek**
  - Nekonzistentní procesy mohou vést k chybnému sdílení dat, jejich duplicitě nebo ztrátě při přenosu odpovědností.
- **typový prvek**
  - HR5 – Slabá koordinace při zavádění správy dat.
  - HR11 – Neefektivní procesy správy a sdílení dat.
  - HR14 – Nedostatečná koordinace a spolupráce mezi útvary.

➡️ Hrozby zde nejsou využity incidenty, ale jedná se o trvalé provozní tlaky.

4.7 Riziko – syntéza kauzálního řetězce

- **detailní prvek**
  - Nízká kvalita dat, nesoulad mezi organizacemi a neefektivní správa dat způsobující ztráty v efektivitě veřejné správy.
- **typový prvek**
  - RI5 – Nedostatečná kvalita dat a výstupů.
  - RI12 – Ztráta interoperability a konzistence systémů.

Riziko je:

- dlouhodobé,
- kumulativní,
- obtížně „viditelné“ bez systematické analýzy.

4.8 Dopady a prioritizace

- **detailní prvek**
  - Zvýšené náklady, reputační škody a neschopnost efektivně poskytovat veřejné služby.
- **typový prvek**
  - Primární dopad: TD1 – finanční dopad.
  - Sekundární dopad:
    - TD5 – reputace.
    - TD2 – efektivita.

Vysvětlení v katalogu:

- zvýšené náklady,
- reputační škody,
- neschopnost efektivně poskytovat veřejné služby.

4.9 Ukázkové stanovení priority rizika

Uživatel provede ilustrační hodnocení podle „Návodu pro prioritizaci rizik správy dat“:

- primární dopad TD1 (finanční),
  - dlouhodobé a plošné náklady,
  - dopad na více organizací a agend.

➡️ Výsledná priorita rizika: střední až vysoká
(v závislosti na rozsahu a míře standardizace v organizaci).

***Poznámka**:* Hodnocení je ilustrační, organizace může použít vlastní metodu.

Podpůrné otázky k hodnocení dopadu TD1:

- K1 – Rozsah dopadu
  - Způsobuje riziko zvýšené výdaje napříč více odbory nebo projekty?
  - Ovlivňuje dopad provozní nebo strategické výdaje organizace?
- K2 – Intenzita dopadu
  - Došlo nebo může dojít k neplánovaným výdajům převyšujícím běžné provozní odchylky?
  - Vyžaduje řešení dopadu zásah do rozpočtu (rozpočtové opatření)?
- K3 – Náklady/úsilí na nápravu
  - Vyžaduje náprava nákup externích služeb nebo SW/HW?
  - Jsou náklady na nápravu vyšší než náklady způsobené prevencí?
- K4 – Reputační / právní / strategický dopad
  - Může vzniknout reputační problém kvůli nadměrným nákladům?
  - Zvyšuje dopad riziko právního postihu za nehospodárnost?

4.10 Vazba na kybernetickou bezpečnost

Záznam ID33 v Katalogu uvádí:

- Žádnou typovou zranitelnost NÚKIB (nekonzistence pravidel není KB zranitelností).
- Typovou hrozbu NÚKIB H11 (sekundární) – pochybení zaměstnanců a administrátorů.
- Hrozba NÚKIB: H11 – Pochybení ze strany zaměstnanců a administrátorů.

➡️ To znamená:

- riziko správy dat není kybernetickým rizikem samo o sobě,
- ale zvyšuje pravděpodobnost lidských chyb, které mohou mít bezpečnostní dopady.

Incident, následek a opatření (případná návazná reflexe)

Incident

- Data nejsou dostupná nebo spolehlivá, což způsobuje problémy při jejich využití např. v rozhodovacích procesech.

Následek

- Ztráta důvěry ve správu dat, omezená možnost zlepšování digitálních služeb veřejné správy.

Preventivní opatření

- Vytvoření a publikace jednotných standardů správy dat v souladu s mezinárodními osvědčenými postupy, zavedení povinnosti jejich používání na národní úrovni.

Reaktivní opatření

- Identifikace chyb způsobených absencí standardů, vytvoření krizového plánu pro jejich odstranění a sjednocení přístupu mezi organizacemi.

➡️ Tyto prvky:

- nejsou součástí analýzy rizika,
- ale dokládají jeho dlouhodobou realizaci.

4.11 Závěrečná metodická reflexe

Tento příklad ukazuje, že:

- top-down přístup je ideální pro:
  - identifikaci strukturálních a systémových rizik,
  - která se jinak „rozpouštějí v provozu“,
- typové prvky slouží jako:
  - navigace,
  - nikoli náhrada analýzy,
- konečná práce se vždy odehrává na detailním riziku.

Shrnutí jednou větou

Top-down práce s katalogem umožňuje odhalit dlouhodobá procesní rizika správy dat, která nemají jeden incident, ale systematicky snižují kvalitu a efektivitu veřejné správy.

5 Přehledové srovnání dvou rizik – právní × procesní (archetyp)

Dimenze	ID225 – nesprávná interpretace legislativy	ID33 – absence datových standardů
Kategorie faktoru	Právní a regulatorní	Procesní
Typ problému	Výklad a odpovědnost	Standardizace a koordinace
Povaha rizika	Diskrétní, eskalovatelné	Strukturální, kumulativní
Vstupní signál	Právní spor / omezení sdílení	Nízká kvalita, neefektivita
Vhodný scénář	Bottom-up i top-down	Primárně top-down
Typový kritický faktor	TKF8.2, TKF1.4	TKF5.2
Charakter zranitelnosti	Řídicí / rozhodovací	Procesní
Hrozby	Reputační, právní	Koordinační, provozní

Primární dopad	TD6 – právní/regulatorní	TD1 – finanční
Sekundární dopady	TD5 – reputace	TD5 – reputace, TD2 – efektivita
Vazba na NÚKIB	Ano – odvozeně z dopadu (H1)	Ano – sekundárně (H11)
Typická eskalace	Náhlá, tlakem zvenčí	Pozvolná, „rozpuštěná v provozu“
Typické opatření	Výklad, rozhodnutí, metodika	Standardy, sjednocení, governance

5.1 Klíčové metodické rozdíly (komentář)

5.1.1.1 ID225 – „eskalační“ archetyp

- riziko dlouho latentní,
- aktivuje se skokově (spor, sankce, audit),
- má:
  - jasný právní spouštěč,
  - rychlou eskalaci,
  - silnou vazbu na vedení.

➡️ Ideální pro ukázku:

- proč správa dat není jen technická,
- jak se sekundární dopad stává bezpečnostním tématem.

5.1.1.2 ID33 – „erozní“ archetyp

- riziko nevybuchne, ale:
  - systematicky snižuje kvalitu,
  - zvyšuje náklady,
  - brzdí digitalizaci,
- často:
  - není nikým vlastněno,
  - není řešeno, protože „se s tím žije“.

➡️ Ideální pro ukázku:

- proč je nutný top-down přístup,
- proč jsou typové prvky klíčové pro orientaci,
- a jak katalog pomáhá odhalit *„tichá rizika“*.

6 Použití katalogu rizik správy dat při přípravě rozhovorů s garanty aktiv

(perspektiva řízení kybernetické bezpečnosti)

6.1 Účel a kontext použití

Řízení kybernetické bezpečnosti v organizacích veřejné správy není omezeno pouze na technickou oblast. Po identifikaci regulovaných služeb a navazujících aktiv je běžnou součástí práce kybernetických manažerů identifikace zranitelností a hrozeb, která vyžaduje součinnost s garanty jednotlivých aktiv, zejména vlastníky a správci dat.

V praxi je tato součinnost nejčastěji realizována formou:

- strukturovaných dotazníků,
- nebo osobních rozhovorů a workshopů.

Právě při přípravě a vedení těchto rozhovorů může katalog rizik správy dat sloužit jako významná podpůrná pomůcka.

6.2 Role katalogu v tomto scénáři

V tomto scénáři katalog rizik správy dat:

- nenahrazuje analýzu rizik kybernetické bezpečnosti,
- nenahrazuje odpovědnost garantů aktiv,
- a nepředstavuje checklist zranitelností.

Jeho přínos spočívá v tom, že:

- poskytuje strukturovaný přehled typických slabých míst správy dat,
- umožňuje kybernetickému manažerovi lépe porozumět kontextu datových aktiv,
- a podporuje přípravu cílených a věcných otázek pro rozhovory s vlastníky a správci dat.

6.3 Typický postup práce s katalogem (přípravná fáze)

Kybernetický manažer v přípravné fázi:

1. Nevyhledává konkrétní kybernetické zranitelnosti, ale orientuje se na:
    - oblast správy dat relevantní k regulované službě,
    - procesní, právní nebo organizační faktory,
    - rizika související s významem, sdílením a odpovědností za data.
2. Pomocí katalogu si vytváří přehled možných problémových oblastí, například:
    - nejasnosti ve výkladu legislativních požadavků,
    - absence jasných rozhodovacích mechanismů,
    - nedostatečné zakotvení odpovědností,
    - procesní slabiny při sdílení dat.
3. Identifikované záznamy (např. konkrétní rizika nebo zranitelnosti správy dat) neslouží jako předem dané závěry, ale jako:

- hypotézy k ověření,
- a podklad pro strukturovaný rozhovor.

6.4 Využití katalogu při vedení rozhovorů

Při samotném rozhovoru s garanty aktiv katalog umožňuje kybernetickému manažerovi:

- klást konkrétní a kontextové otázky, nikoli obecné dotazy,
- zaměřit se na:
  - rozhodovací procesy,
  - skutečnou aplikační praxi,
  - a odchylky mezi formálními pravidly a reálným fungováním.

Typickým přínosem je, že rozhovor:

- nesklouzne pouze k technickým aspektům,
- ale zahrne i řízení významu dat, odpovědností a procesů,
- které mohou být zdrojem zranitelností a hrozeb relevantních pro kybernetickou bezpečnost.

6.5 Vazba na identifikaci zranitelností a hrozeb kybernetické bezpečnosti

Informace získané prostřednictvím rozhovorů, připravených s využitím katalogu rizik správy dat, mohou:

- upozornit na vnitřní slabiny organizace, které nejsou v typových seznamech kybernetické bezpečnosti explicitně uvedeny,
- pomoci lépe pochopit, zda a jak mohou mít problémy správy dat dopad na důvěrnost, integritu nebo dostupnost aktiv,
- a podpořit rozhodnutí, zda je vhodné některé zjištění eskalovat do řízení rizik kybernetické bezpečnosti.

Katalog v tomto smyslu funguje jako most mezi správou dat a kybernetickou bezpečností, nikoli jako jejich sloučení.

6.6 Metodická poznámka

Tento způsob použití katalogu:

- nepředepisuje konkrétní otázky ani strukturu rozhovorů,
- respektuje rozdílné postupy jednotlivých organizací,
- a je plně kompatibilní s procesy řízení rizik kybernetické bezpečnosti.

Jeho cílem je zvýšit kvalitu přípravy kybernetických manažerů na spolupráci s garanty dat a tím i kvalitu vstupů pro následnou analýzu rizik.

6.7 Ilustrační příklad přípravy kybernetického manažera na rozhovor s garantem dat

6.7.1 Výchozí situace (role a kontext)

Kybernetický manažer organizace veřejné správy realizuje analýzu rizik kybernetické bezpečnosti v návaznosti na identifikované regulované služby. Součástí této práce je také identifikace zranitelností a hrozeb, která vyžaduje součinnost s garanty jednotlivých aktiv, zejména vlastníky a správci dat souvisejících s regulovanou službou.

Kybernetický manažer:

- není odborníkem na správu dat,
- ale potřebuje porozumět:
  - možným slabým místům práce s daty,
  - jejich dopadům,
  - a jejich vazbě na kybernetickou bezpečnost.

Cílem této fáze není provést hodnocení rizika, ale připravit se na kvalifikovaný rozhovor s garantem dat.

6.7.2 Vstup do katalogu rizik správy dat – způsob nalezení relevantního záznamu

Kybernetický manažer vstupuje do katalogu rizik správy dat s obecnou otázkou:

„Může mít způsob sdílení a práce s daty právní nebo bezpečnostní dopady na regulovanou službu?“

Pro vyhledání relevantního kontextu využije:

- fulltextové vyhledávání (např. pojmy „legislativa“, „sdílení“, „nesoulad“),
- případně filtraci podle:
  - oblasti správy dat,
  - kategorie faktoru (právní a regulatorní).

Tímto postupem identifikuje záznam ID225.

6.7.3 Orientace v kontextu záznamu ID225 (shrnutí z katalogu)

Kybernetický manažer se nejprve nesoustředí na hodnocení, ale na pochopení souvislostí.

Kontext záznamu

- Oblast správy dat:
  - Realizace datových řešení – datová integrace a sdílení dat
- Téma správy dat:
  - Datová integrace (způsoby výměny dat interně mezi agendami a externě s jinými úřady).
- Kategorie faktoru:

    - Právní a regulatorní faktor
- Kritický faktor:
    - Nejasnosti v legislativních požadavcích na sdílení dat
- Příčina:
    - Legislativa neobsahuje dostatečně konkrétní pokyny pro sdílení dat mezi organizacemi.
- Zranitelnost:
    - Nejasné legislativní rámce vedou k různým výkladům a nesprávným implementacím procesů.
- Hrozba:
    - Organizace nejsou schopny plně dodržovat právní předpisy, což zvyšuje riziko pokut a sankcí
- Riziko:
    - Nesprávná interpretace legislativy vede k právním nesouladům a omezením sdílení dat
- Primární dopad:
    - Právní a regulatorní dopady (TD6)
- Sekundární dopad:
    - Reputační dopady (TD5)

Kybernetický manažer si tímto krokem vytváří mentální mapu problému, nikoli závěry.

6.7.4 Vztah ke kybernetické bezpečnosti (orientační)

Záznam ID225:

- není mapován na typovou zranitelnost NÚKIB, což je v katalogu výslovně uvedeno a metodicky správně vysvětleno.
- Přesto je v katalogu:
    - uvedena vazba na typovou hrozbu NÚKIB H1 (porušení bezpečnostní politiky / právních povinností),
    - a to prostřednictvím dopadu i zranitelnosti.

Kybernetický manažer si z toho odnáší důležitý poznatek:

„Ne každé relevantní riziko pro kybernetickou bezpečnost má technickou nebo bezpečnostní zranitelnost – některá vznikají z procesních a právních nejasností.“

6.7.5 Překlad katalogu do otázek pro rozhovor

Na základě záznamu ID225 si kybernetický manažer nepřipravuje odpovědi, ale otázky, které bude klást garantovi dat.

Příklady otázek vycházejících z katalogu:

K odpovědnostem a rozhodování

- Kdo je u nás odpovědný za výklad legislativních požadavků na sdílení těchto dat?
- Existuje formální rozhodnutí, nebo se rozhoduje ad hoc?

K procesům

- Jak je dnes v praxi rozhodováno, zda lze data sdílet s jinou organizací?
- Existují situace, kdy se sdílení raději vůbec nerealizuje z obavy před porušením předpisů?

K aplikační praxi

- Setkali jste se s rozdílnými výklady stejných legislativních požadavků?
- Došlo někdy ke sporu nebo právnímu řešení v souvislosti se sdílením dat?

K dopadům

- Jaké byly dopady těchto nejistot na fungování služby nebo spolupráci s jinými subjekty?
- Vnímáte reputační nebo provozní dopady?

6.7.6 Přínos pro proces řízení kybernetické bezpečnosti

Díky přípravě s využitím katalogu rizik správy dat:

- rozhovor s garantem dat:
  - je věcný,
  - strukturovaný,
  - a zaměřený na skutečné slabiny,
- kybernetický manažer:
  - lépe porozumí vnitřním zranitelnostem organizace,
  - získá kvalitnější vstupy pro identifikaci hrozeb,
  - a dokáže rozhodnout, zda zjištění:
    - zůstane v rovině správy dat,
    - nebo má být eskalováno do řízení rizik kybernetické bezpečnosti.

6.7.7 Shrnutí příkladu

V tomto ilustračním příkladu katalog rizik správy dat:

- neslouží jako analytický nástroj,
- ale jako koncepční opora pro přípravu rozhovorů.

Umožňuje kybernetickému manažerovi:

- orientovat se v problematice správy dat,
- klást relevantní otázky,
- a identifikovat souvislosti, které by bez tohoto pohledu mohly zůstat skryté.

7 Příloha: Typové archetypy rizik správy dat

(dynamika vzniku, projevu a řízení rizik)

7.1 Účel přílohy

Tato příloha slouží jako doplňující didaktická pomůcka pro uživatele katalogu rizik správy dat. Jejím cílem je vysvětlit, že ačkoli jsou všechna rizika správy dat v katalogu popsána jednotnou strukturou kauzálního řetězce, v praxi se chovají rozdílně – zejména z hlediska:

- způsobu vzniku,
- rychlosti projevu,
- typických spouštěčů,
- a vhodného scénáře práce s katalogem.

Kapitola nezavádí nové typy rizik, nové kategorie ani nové prvky katalogu. Popisuje pouze opakující se vzorce chování rizik, které lze při práci s katalogem pozorovat napříč různými oblastmi správy dat.

7.2 Archetyp rizika versus kategorie faktoru

Je důležité rozlišovat mezi:

- kategorií faktoru (např. právní, procesní, technický),
- a archetypem rizika.

Kategorie faktoru popisuje věcnou povahu problému.
Archetyp rizika naproti tomu popisuje dynamiku rizika v čase a v řízení organizace.

Jeden a tentýž typ faktoru může vést k rizikům různých archetypů a naopak – stejný archetyp se může objevit u rizik vycházejících z odlišných kategorií faktorů.

Archetyp tedy není klasifikačním kritériem, ale pomůckou pro volbu vhodného způsobu práce s katalogem.

7.3 Archetyp 1 – eskalační rizika

7.3.1 Charakteristika

Eskalační rizika jsou rizika, která:

- mohou být dlouhou dobu latentní,
- ale aktivují se náhle v důsledku vnějšího nebo vnitřního tlaku,
- typicky vedou k okamžitému zapojení vedení organizace.

Jejich typickým rysem je skoková eskalace – problém, který byl dlouho tolerován nebo přehlížen, se náhle stává kritickým.

7.3.2 Typické spouštěče

- právní spor,
- audit nebo kontrola,

- formální stížnost,
- zásah do zákonných povinností organizace.

7.3.3 Typické faktory

Často (nikoli výlučně) souvisí s:

- právními a regulatorními faktory,
- organizačními a řídicími faktory,
- bezpečnostními povinnostmi.

7.3.4 Vhodný scénář práce s katalogem

- bottom-up (od konkrétního problému nebo incidentu),
- případně kombinace s top-down pro širší kontext.

7.3.5 Metodická poznámka

U eskalačních rizik se vazba na kybernetickou bezpečnost často objevuje až na úrovni dopadu, nikoli na úrovni zranitelnosti nebo hrozby správy dat.

7.4 Archetyp 2 – erozní rizika

7.4.1 Charakteristika

Erozní rizika:

- nepůsobí skokově,
- dlouhodobě a systematicky snižují kvalitu, efektivitu a důvěryhodnost správy dat,
- nemají jeden konkrétní incident, který by je „odhalil“.

Často se stávají součástí běžného provozu a jsou vnímána jako „normální stav“.

7.4.2 Typické projevy

- nekonzistentní data,
- zvyšující se provozní náklady,
- ztráta interoperability,
- pomalý nebo neefektivní rozvoj digitálních služeb.

7.4.3 Typické faktory

Často souvisí s:

- procesními faktory,
- organizačními a kulturními faktory,
- absencí standardizace nebo jasných pravidel.

7.4.4 Vhodný scénář práce s katalogem

- top-down (systematický přezkum oblasti),
- práce s typovými prvky jako navigací.

7.4.5 Metodická poznámka

Erozní rizika jsou často podhodnocována, protože nemají jasný spouštěč. Katalog pomáhá tato rizika zviditelnit a strukturovat.

7.5 Archetyp 3 – incidentní rizika

7.5.1 Charakteristika

Incidentní rizika:

- jsou spojena s konkrétní událostí nebo selháním,
- mají relativně jasný začátek i průběh,
- vyvolávají okamžitou reakci organizace.

Typicky jde o situace, kdy je problém již zřejmý, ale je třeba:

- pochopit jeho příčiny,
- a zasadit ho do širšího kontextu správy dat.

7.5.2 Typické faktory

Často souvisí s:

- technickými faktory,
- provozními faktory,
- bezpečnostními opatřeními nebo jejich selháním.

7.5.3 Vhodný scénář práce s katalogem

- bottom-up (od incidentu),
- katalog slouží k rekonstrukci kauzálního řetězce, nikoli k detekci incidentu.

7.5.4 Metodická poznámka

Katalog nenahrazuje incident management. Pomáhá ale pochopit, proč incident vznikl a jaké systémové slabiny odhalil.

7.6 Archetyp 4 – latentně-kulturní rizika

7.6.1 Charakteristika

Latentně-kulturní rizika:

- vycházejí z chování, zvyklostí a kompetencí lidí,
- nemají jasného vlastníka,
- bývají bagatelizována nebo racionalizována.

Jsou obtížně uchopitelná a často přežívají i při existenci formálních pravidel.

7.6.2 Typické projevy

- obcházení procesů,

- formální dodržování pravidel bez porozumění,
- nízká odpovědnost za data,
- slabá datová kultura.

7.6.3 Typické faktory

Často souvisí s:

- kulturními a kompetenčními faktory,
- organizačními nastaveními,
- způsobem řízení a komunikace.

7.6.4 Vhodný scénář práce s katalogem

- výhradně top-down,
- systematický přezkum napříč oblastmi.

7.6.5 Metodická poznámka

Tento archetyp je nejméně viditelný, ale dlouhodobě velmi nebezpečný. Bez koncepční práce s katalogem bývá prakticky neodhalitelný.

7.7 Praktický přínos archetypů pro uživatele katalogu

Pochopení archetypů rizik pomáhá uživateli:

- zvolit vhodný scénář práce s katalogem,
- nepřeceňovat absenci incidentu,
- správně interpretovat dynamiku rizika,
- a realisticky plánovat další kroky.

Archetypy:

- nenahrazují analýzu rizik,
- nenahrazují hodnocení dopadů,
- ale zvyšují srozumitelnost a použitelnost katalogu v praxi.

7.8 Závěrečné shrnutí

Katalog rizik správy dat pracuje s jednotnou strukturou popisu rizik.
Rizika samotná se však v praxi chovají rozdílně.

Typové archetypy rizik správy dat:

- pomáhají porozumět této rozdílnosti,
- podporují správné použití katalogu,
- a zvyšují kvalitu rozhodování bez zavádění nových metodických vrstev.